

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2011. szeptember 8.*

A C-89/10. és C-96/10. sz. egyesített ügyekben

benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Belgium) a Bírósághoz 2010. február 17-én, illetve 22-én érkezett, 2010. január 12-i és 29-i határozataival terjesztett elő az előtte

a **Q-Beef NV** (C-89/10.)

és

a **Belgische Staat**,

valamint

Frans Bosschaert (C-96/10.)

és

a **Belgische Staat**,

* Az eljárás nyelve: holland.

a **Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV**,

a **Slachthuizen Goossens NV**

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, L. Bay Larsen, C. Toader (előadó), A. Prechal és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: N. Jääskinen,
hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. február 3-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Q-Beef NV és F. Bosschaert képviseletében J. Arnauts-Smeets advocaat,

- a Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV és a Slachthuizen Goossens NV képviseletében A. D'Halluin és F. van Remoortel advocaten,

- a belga kormány képviselőjében J.-C. Halleux, meghatalmazotti minőségben, segítői: Y. Vastersavendts és E. Jacobowitz advocaten,

- az Európai Bizottság képviselőjében S. Thomas és H. van Vliet, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2011. május 26-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a Belga Királyság nemzeti jogában előírt különleges ötéves elévülési időnek az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés uniós jogból eredő elvével való összeegyeztethetőségére, valamint e határidő kezdőnapjának meghatározására vonatkoznak.

- 2 E kérelmeket az egyrészt a Q-Beef NV (a továbbiakban: Q-Beef) és a Belgische Staat (C-89/10.) között, másrészt pedig F. Bosschaert és a Belgische Staat, valamint a Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV és a Slachthuizen Goossens NV (a továbbiakban: Goossens vállalkozások) (C-96/10.) között annak lehetősége tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, hogy ötéves elévülési időt alkalmazzanak a Belgische Staat elleni, az Állategészségügyi és Állattenyésztési Alapba (a továbbiakban: alap) történő befizetés céljából kivetett díjak visszatérítésére irányuló keresetekre.

Jogi háttér

Az alapra vonatkozó nemzeti szabályozás

Az 1987. évi szabályozás

- 3 Az állategészségügyről szóló 1987. március 24-i törvény (a *Moniteur belge* 1987. április 17-i száma, 5788. o.; a továbbiakban: 1987. évi törvény) az állatbetegségek elleni küzdelemmel, valamint az állatok és az állati eredetű termékek higiénijának, egészségének és minőségének javításával összefüggő szolgáltatások finanszírozására vonatkozó szabályozást vezetett be (a továbbiakban: 1987. évi szabályozás). E törvény célja, annak 2. cikke szerint, „az állatbetegségek elleni küzdelem a közegészség színvonalának és az állattartók gazdasági helyzetének a javítása érdekében”.
- 4 Az 1987. évi törvény 32. cikkének 2. §-a előírta:

„A mezőgazdasági minisztérium keretében létrejön az [alap] [...]. Az alap az állatbetegségek elleni küzdelemmel és az állatok, valamint az állati eredetű termékek higiénijának, egészségének és minőségének javításával összefüggő térítések, támogatások és egyéb szolgáltatások finanszírozásához járul hozzá. Az alap az anyagi eszközeit az alábbiakból nyeri:

- 1° az állatokat tenyésztő vagy állati eredetű termékeket előállító, ezeket feldolgozó, fuvarozó, árusító vagy ezekkel kereskedő természetes vagy jogi személyek által kötelezően fizetendő díjból;

[...]

Ha a kötelezően fizetendő díjat az állatokat vagy állati eredetű termékeket feldolgozó, fuvarozó, árusító vagy ezekkel kereskedő személyekre vetik ki, akkor azt – a termelési szakasszal bezárólag – minden adásvételi ügylet során át kell hárítani.”

- 5 Az 1987. évi törvény felhatalmazta a királyt, hogy e kötelezően fizetendő díjak mértékét és kivetésük szabályait rendeletben állapítsa meg. Az állategészségügyi és állattenyésztési alapba fizetendő kötelező díjakról szóló 1987. december 11-i királyi rendelettel (a *Moniteur belge* 1987. december 23-i száma, 19317. o.; a továbbiakban: 1987. évi rendelet), 1988. január 1-jétől a vágóhidakra és az exportőrökre minden levágott vagy élve kivitt szarvasmarha, borjú vagy sertés után kötelezően fizetendő díjat vetettek ki. A vágóhidaknak és az exportőröknek a rájuk kivetett kötelezően fizetendő díjakat az állatok szállítójára kellett áthárítaniuk, aki ezeket adott esetben az eladóra hárította át, és így hárították azt tovább az értékesítési láncan egészen a tenyésztőig. A törvényt és az 1987. évi rendeletet ezt követően többször módosították. Ezen aktusok semelyikéről sem tájékoztatták a Bizottságot az EGK-Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének (később az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése, majd az EK 88. cikk (3) bekezdése) megfelelően.

Az 1998. évi törvény

- 6 A belga állategészségügyi és állattenyésztési alapról szóló, 1991. május 7-i 91/538/EGK határozatot (HL L 294., 43. o.) követően, amely megállapította, hogy az 1987. évi szabályozás összeegyeztethetetlen a közös piaccal, az állategészségügy és az állatok, valamint állati eredetű termékek minősége költségvetési alapjának létrehozásáról szóló 1998. március 23-i törvény (a *Moniteur belge* 1998. április 30-i száma, 13469. o.; a továbbiakban: 1998. évi törvény) e szabályozást hatályon kívül helyezte, és új szabályozást léptetett a helyébe (a továbbiakban: 1998. évi szabályozás), amely 1988. január 1-jére visszaható hatállyal alkalmazandó új, kötelező díjfizetési rendszert, valamint egy új alapot is bevezetett, az állategészségügyi és az állatok, valamint állati eredetű termékek minőségét szolgáló költségvetési alapot (a továbbiakban az 1987. évi szabályozás szerinti alappal együtt: alap). Az 1987. évi szabályozástól lényegét tekintve

abban különbözik az 1998. évi szabályozás, hogy az utóbbi nem ír elő a behozott állatokra kivetendő díjat, és 1997. január 1-jétől a kivitt állatok után többé nem kell díjat fizetni.

- 7 Az 1998. évi törvény 5. cikke előírja, hogy az alapot többek között a király által előírt, az állatokat tenyésztő vagy állati eredetű termékeket előállító, ezeket feldolgozó, fuvarozó, árusító vagy ezekkel kereskedő természetes vagy jogi személyek kötelezően fizetendő díjaiból tartják fenn.
- 8 Az 1998. évi törvény 14. cikke díjfizetési kötelezettséget ró a vágóhidakra és az exportőrökre. E díjak összege az esedékességük időpontja szerint változik. E cikk szerint:

„A vágóhidaknak és exportőröknek a következő díjakat kell kötelezően az alapba fizetniük:

[...].

E kötelezően fizetendő díjakat a tenyésztőre kell áthárítani.

E kötelezően fizetendő díjakat csak a belföldi állatok után kell megfizetni. Azokat a behozott állatok után nem kell megfizetni. 1997. január 1-jétől azokat a kivitt állatok után sem kell megfizetni.

Az 1988. január 1-jétől az 1989. április 8-i, az 1990. november 23-i, az 1993. április 19-i, az 1995. május 15-i, az 1996. február 25-i és az 1997. március 13-i királyi rendeletekkel módosított [1987. évi rendeletnek] megfelelően a behozott állatok után

megfizetett kötelezően fizetendő díjakat vissza kell téríteni azoknak a hitelezőknek, akik igazolják, hogy az általuk megfizetett kötelezően fizetendő díjak behozott állatokra vonatkoztak, illetve hogy e kötelezően fizetendő díjakat nem hártották át a tenyésztőre vagy az áthárítást visszavonták, és hogy a belföldi állatok – köztük a kivitt vágóállatok és a kivitt tenyész- és haszonállatok – után kötelezően fizetendő díjak teljes összegét megfizették.”

- 9 Az 1998. évi törvény 15. és 16. cikke díjakat vet ki a sertés- és tejüzemek felelőseire, valamint a tejtermékek értékesítésére engedéllyel rendelkezőkkel szemben.
- 10 Az 1998. évi törvény 17. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy az 1987. évi szabályozás alapján megfizetett díjak iránti követeléseket a törvény erejénél fogva beszámítják az 1998. évi szabályozás alapján fizetendő díjakba.

A jogalap nélkül fizetett összeg visszaköveteléséről és az elévülésről szóló nemzeti szabályozás

- 11 A polgári törvénykönyv 1376. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„Aki tévedésből vagy szándékosan jogalap nélkül kap valamit, köteles azt annak viszsza szolgáltatni, akitől azt jogalap nélkül kapta.”

- 12 A polgári törvénykönyvnek az 1998. július 27-én hatályba lépett, 1998. június 10-i törvénnyel módosított 2262 bis cikkének 1 §-a az alábbiak szerint rendelkezik:

„1. § A polgári jogi igények elévülési ideje tíz év.”

- 13 A polgári törvénykönyv 2244. cikke, amely felsorolja az elévülés megszakadásának főbb okait, az első és a második bekezdésében előírja:

„Az elévülés polgári jog szerinti megszakadását eredményezi a bíróság előtti igényérvényesítés, fizetési felszólítás vagy foglalás közlése azzal, akivel szemben az elévülést meg kívánják szakítani.

A bíróság előtti igényérvényesítés a jogerős határozat kihirdetéséig megszakítja az elévülést.”

- 14 Az államháztartásról szóló 1991. július 17-i egységes szerkezetbe foglalt törvények (a *Moniteur belge* 1991. augusztus 21-i száma, 17960. o., a továbbiakban: az államháztartásról szóló egységes szerkezetbe foglalt törvények) 100. cikkének 1. pontja előírja:

„Az egyéb jogszabályokon, hatósági rendelkezéseken vagy az ügyben kikötött egyéb előírásokon alapuló esedékességi nyilatkozatok sérelme nélkül elévülnek, és végleg az államra szállnak át:

1° azok a követelések, amelyeknek a jogszabályokban vagy hatósági rendelkezésekben meghatározott bejelentésére nem került sor azon költségvetési év januárjának 1. napjától számított öt éven belül, amelynek folyamán azok keletkeztek;

[...]”

- 15 Az államháztartásról szóló egységes szerkezetbe foglalt törvények 101. cikke szerint:

„[...]A bíróság előtti igényérvényesítés az elévülést a jogerős határozat kihirdetéséig szakítja meg.”

16 A helytállás okán való perbehívást illetően a polgári törvényköny 2257. cikke előírja:

„Az elévülés nem kezdődik meg:

[...]

A helytállás okán való perbehívást illetően annak elutasításáig;

[...]”

A Bizottság előtti eljárás

17 A Szerződés 93. cikkében előírt eljárásnak megfelelően a Bizottság a 91/538 határozatában megállapította, hogy az 1987. évi szabályozás összeegyeztethetetlen volt a közös piaccal az EGK-Szerződés 92. cikke (később az EK-Szerződés 92. cikke, amely később, módosítást követően az EK 87. cikk) értelmében, és következésképpen nem hajtható végre annyiban, amennyiben a kötelező díjakat a levágandó állatok és a más tagállamból származó termék után is meg kellett fizetni.

18 1995. december 7-i és 1996. május 20-i leveleiben a Belga Királyság a Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének megfelelően bejelentette az 1987. évi szabályozást hatályon kívül helyező és azt új szabályozással felváltó törvény tervezetét.

- 19 E törvénytervezet, amely az 1998. évi törvény alapját képezte, többek között megoldást kínált a behozott állatok után kivetett díjakra, amely okán a Bizottság az 91/538 határozatában a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősítette az 1987. évi szabályozást.
- 20 Az említett törvénytervezetet az EK-Szerződés [87]. és [88]. cikkének rendelkezései alapján nyújtott állami támogatások engedélyezéséről szóló, 1996. július 30-i bizottsági határozattal (HL 1997. C 1., 2. o.) a Bizottság a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánította.

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A C-89/10. sz. ügy

- 21 A Q-Beef belga vállalkozás, amely állatkereskedelemmel foglalkozik, és különösen állatokat exportál. Exportjai keretében különféle díjakat fizetett a Belgische Staatnak az alapra vonatkozó szabályozás alapján. Állítása szerint 1993 januárja és 1998 áprilisa között összesen 137 164 eurót fizetett, amelynek visszafizetését kéri a Belgische Staattól.
- 22 A C-261/01. és C-262/01. sz., van Calster és társai egyesített ügyekben 2003. október 21-én hozott ítéletet (EBHT 2003., I-12249. o.) követően – amelyben a Bíróság megállapította, hogy az 1998. évi törvény nem rendelkezhet azon határozat elfogadását megelőző időszakra visszaható hatállyal, amellyel a Bizottság az e törvény alapját adó törvénytervezetet a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánította – a Q-Beef 2007. április 2-án keresetet indított a Belgische Staattal szemben a rechtbank van eerste aanleg te Brussel előtt a vonatkozó díjak visszatérítése iránt.

- 23 Az kérdést előterjesztő bíróság szerint, az államháztartásról szóló egységes szerkezetbe foglalt törvények 100. cikke 1. pontjának megfelelően, a Q-Beef Belgische Staattal szemben fennálló követelésének öt éves elévülési ideje azon költségvetési év januárjának 1. napján kezdődött, amelynek folyamán a követelés keletkezett, jelen esetben az 1998. évi törvény hatálybalépésének évében, tehát 1998. január 1-jén, az e szöveg által bevezetett, az új szabályozás alapján esedékes követelések és az 1987. évi szabályozás alapján kifizetett díjak okán fennálló követelések kiegyenlítése miatt, és az elévülésre 2002. december 31-én éjfélkor került sor. Mivel a Belgische Staat ellen 2007. december 2-án indítottak keresetet, a Q-Beef Belgische Staattal szemben fennálló követelése már elévült a belga nemzeti jog alapján. E bíróság szerint a Q-Beef állításával ellentétben a fent hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítéletnek csak deklaratív hatása van a nemzeti jog tekintetében, és az nem indítja meg az elévülést.
- 24 Ilyen körülmények között határozott a rechtbank van eerste aanleg te Brussel az eljárás felfüggesztéséről és arról, hogy a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Gátolja-e közösségi jog a nemzeti bíróságot abban, hogy a nemzeti jogrendben az állammal szembeni követelések tekintetében előírt öt éves elévülési időt azon követelésekre alkalmazza, amelyek a tagállam nemcsak részben jogellenes, hanem ugyanakkor a közösségi joggal is részben összeegyeztethetetlen vegyes támogatási és adózási rendszere alapján kivetett, az e rendszert felváltó, és a Bizottság végleges határozata által a közösségi joggal – azt az esetet kivéve, ha a díjakat a vonatkozó határozat elfogadását megelőző időszakra visszaható hatállyal vetik ki – összeegyeztethetőnek nyilvánított új támogatási és díjfizetési rendszer hatálybalépése előtt megfizetett adók visszatérítésével kapcsolatosak?
- 2) Gátolja-e a közösségi jog a tagállamot abban, hogy védekezéséül az általános nemzeti joghoz képest számára különösen kedvező nemzeti elévülési időkre hivatkozzon a valamely egyén által vele szemben az egyén EK-Szerződésből eredő jogainak megvédése iránt indított eljárásban a nemzeti bíróság által előterjesztetthez

hasonló esetben, amelyben e különösen kedvező nemzeti elévülési idők következményeként lehetetlenné válik a nemcsak részben jogellenes, hanem ugyanakkor a közösségi joggal is részben összeegyeztethetetlen vegyes támogatási és adózási rendszer alapján a tagállamnak megfizetett adók visszakövetelése, jöllehet a közösségi joggal való összeegyeztethetlenséget az Európai Közösségek Bírósága csak e különösen kedvező elévülési idők lejártát követően állapította meg, még ha a jogellenesség már korábban is fennállt?”

A C-96/10. sz. ügy

²⁵ F. Bosschaert mezőgazdasági termelő, aki az 1989 és 1996 közötti időszakban a számára levágott állatok után az alapba szánt díjakat fizetett a Goossens vállalkozásoknak. A díjakat a Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV számára fizette meg, amely azokat átutalta a Slachthuizen Goossens NV számára, amely utóbbi pedig befizette azokat az alap számlájára. F. Bosschaert e díjak, úgymint összesen 38 842,46 euró visszatérítését kéri azzal az indokkal, hogy azokat jogellenesen vetették ki vele szemben, mivel a vonatkozó jogszabály ellentétes volt az uniós joggal.

²⁶ 2007. július 31-én a fent hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítéletet követően F. Bosschaert keresetet indított a rechtbank van eerste aanleg te Brussel előtt a Belgische Staat ellen, hogy kérje a jogalap nélkül általa befizetett díjak visszatérítését, másodlagosan pedig a Goossens vállalkozások ellen indított keresetet, arra az esetre, ha a Belgische Staat ellen indított közvetlen keresetét nem hagyja helyben a bíróság.

- 27 A 2007. november 21-én az ezen eljárás keretében benyújtott beadványaiban a Goossens vállalkozások két közbenső keresetet nyújtottak be a Belgische Staat ellen, egyrészt egy helytállás iránti keresetet, arra az esetre, ha vissza kell téríteniük az F. Bosschaerttől beszedett díjakat, másrészt pedig az alapba általuk befizetett díjak visszatérítése iránti keresetet.
- 28 Csakúgy mint a C-89/10. sz. ügyben, a kérdést előterjesztő bíróság a belga nemzeti jog tekintetében megállapítja, hogy az F. Bosschaert és a Goossens vállalkozások által a Belgische Staat ellen benyújtott visszatérítetési keresetek elévültek. F. Bosschaert és a Goossens vállalkozások állításával ellenében a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a fent hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet pusztán deklaratív, mivel nem az keletkezteti a teljesített fizetések jogalap nélküli jellegét, ugyanis pusztán megállapítja, hogy a díjak jogellenesek voltak, mivel azokat visszaható hatállyal vetették ki.
- 29 Ugyanakkor, mivel az F. Bosschaert által a Goossens vállalkozások ellen indított keresetek polgári jogi igénynek minősülnek, azok tíz év alatt évülnek el. A magánszemélyek közötti jogviták vonatkozásában ezen elévülési időt a polgári törvénykönyvet módosító 1998. június 10-i törvény vezette be, és az elévülés csak 1998. július 27-én kezdődött meg, e törvény hatálybalépésének napján. Következésképpen e keresetek benyújtásakor, 2007. július 31-én az elévülés még nem állt be. Ami a Belgische Staat ellen a Goossens vállalkozások által 2007. november 21-én indított helytállás iránti kereseteket illeti, azok *a fortiori* nem évültek el, mivel az F. Bosschaert által 2007 júliusában benyújtott keresetekhez kapcsolódnak.
- 30 Ilyen körülmények között határozott a rechtbank van eerste aanleg te Brussel az eljárás felfüggesztéséről és arról, hogy három kérdést terjeszt a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából, amelyek közül az első és a harmadik megegyezik a C-89/10. sz. ügyben feltett első és második kérdéssel, amint az a jelen ítélet 24. pontjában szerepel, míg a második kérdés a következőképpen szól:

„Ellentétes-e a közösségi joggal az, hogy – abban az esetben, ha a tagállam adót vet ki a magánszemélyre, aki köteles ezen adót a vele olyan ágazatban kereskedelmi tevékenységet folytató más magánszemélyekre áthárítani, amely tekintetében a tagállam a támogatások és adók később nemcsak részben jogellenesnek, hanem a közösségi joggal összeegyeztethetetlennek bizonyult vegyes rendszerét írta elő – az ezen magánszemélyekre a nemzeti rendelkezések értelmében a közösségi joggal összeegyeztethetetlen díjak tagállammal szembeni visszakövetelése tekintetében rövidebb elévülési idő, míg más magánközvetítőre ugyanazon díjak visszakövetelése tekintetében hosszabb elévülési idő vonatkozik, úgyhogy e közvetítő adott esetben olyan helyzetben van, amelyben a követelés vele szemben nem évült el, a tagállammal szemben ellenben elévült, és így a gazdaság más szereplői e közvetítővel szemben érvényesíthetik a követéseiket, és e közvetítőnek adott esetben helytállás iránti keresetet kell indítania a tagállam ellen, az általa közvetlenül a tagállamnak teljesített díjakat azonban a tagállamtól nem követelheti vissza?”

- ³¹ A Bíróság elnöke a 2010. április 6-i végzésével az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette a C-89/10. és a C-96/10 sz. ügyeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

- ³² Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint vonatkozó uniós szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendjének feladata, hogy kijelölje a hatáskörrel rendelkező bíróságokat, és meghatározza az azon jogok védelmének biztosítását szolgáló keresetek eljárási szabályait, amelyek az uniós jogból erednek a jogalanyok számára, azzal

hogy e szabályok egyfelől nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint azok, amelyek a hasonló nemzeti keresetekre vonatkoznak (egyenértékűség elve), és másfelől nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve) (lásd különösen a C-452/09. sz., *Iaia és társai* ügyben 2011. május 19-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-4043. o.] 16. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

A C-89/10. és a C-96/10. sz. ügyben feltett első kérdésről

- 33 E kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az uniós joggal ellentétes-e az alapügy körülményei között a nemzeti jogrendben előírt ötéves elévülési idő alkalmazása az állammal szembeni követelésekre az uniós joggal összeegyeztethetetlen „vegyes támogatási és adózási rendszer” alapján kivetett adók visszatérítésére irányuló igényekre.
- 34 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az uniós joggal ellentétesen kivetett adók visszatérítésére vonatkozó egységes szabályok hiányában a tagállamok az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét tiszteletben tartva alkalmazhatják a nemzeti jogrendjükben meghatározott – különösen az elévülési időre vonatkozó – eljárási szabályokat.
- 35 A jelen esetben úgy tűnik, hogy az egyenértékűség elve nem sérül, mivel az ötéves elévülési idő a *Belgische Staat* elleni valamennyi követelésre alkalmazandó, és alkalmazhatósága nem függ attól, hogy e követelések a nemzeti jog vagy az uniós jog sérelméből erednek-e, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

36 A tényleges érvényesülés elvét illetően a Bíróság a jogbiztonság érdekében elismerte az ésszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők uniós joggal való összeegyeztethetőségét, amely egyaránt védi az érdekeltet és az érintett közigazgatást. Ugyanis az ilyen határidők nem olyan jellegűek, hogy gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlzottan nehézvé tennék az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását, még akkor sem, ha ezen időszakok eltelte – meghatározásuknál fogva – az érvényesített igények teljes vagy részleges elutasítását eredményezi (lásd a fent hivatkozott laia és társai ügyben hozott ítélet 17. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). E tekintetben például a hároméves nemzeti jogvesztő határidő ésszerűnek minősült (lásd ebben az értelemben a C-542/08. sz. Barth-ügyben 2010. április 15-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-3189. o.] 29. pontját).

37 Az alapügyekben, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló végzésekből kitűnik, nem vitatott, hogy ötéves elévülési idő alkalmazandó, amely a Bíróság tudomására hozott kivételes körülmények hiányában nem tekinthető ellentétesnek a tényleges érvényesülés elvével.

38 Következésképpen azt kell válaszolni a C-89/10. és a C-96/10. sz. ügyben feltett első kérdésre, hogy az uniós joggal nem ellentétes az alapügy körülményei között a nemzeti jogrendben előírt ötéves elévülési idő alkalmazása az állammal szembeni követelésekre az uniós joggal összeegyeztethetetlen „vegyes támogatási és adózási rendszer” alapján kivetett adók visszatérítésére irányuló igényekre.

A C-96/10. sz. ügyben feltett második kérdésről

39 E kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az uniós joggal ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely az alapügy körülményei között a magánszemélynek hosszabb elévülési időt biztosít az adó azon magánközvetítőtől való visszakövetelésére, akinek az adót befizette, és aki azt az előbbi magánszemélytől

az állam javára beszedte, míg ha e magánszemély ezen adót közvetlenül az államnak fizette volna meg, igényére rövidebb elévülési idő vonatkozott volna.

- 40 A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság szerint az F. Bosschaertnak és a Goossens vállalkozásoknak az állammal szemben fennálló visszatérítés iránti igényei elévültek az állammal szembeni követelésekre előírt különleges öt éves elévülési idő miatt, míg F. Bosschaert e vállalkozásokkal szembeni igénye nem évült el, mivel azt a magánszemélyek közti, a jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére alkalmazandó tíz éves elévülési idő eltelte előtt indította.
- 41 E körülmények között emlékeztetni kell arra is, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jog nem tiltja meg a tagállam számára, hogy az e joggal ellentétesen behajtott adók visszatérítésére vonatkozó igények esetében olyan hároméves nemzeti jogvesztő határidőt írjon elő, amely eltér a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére irányuló, magánszemélyek közötti igényekre vonatkozó, kedvezőbb határidő alá eső általános szabálytól, ha az említett jogvesztő határidő ugyanúgy alkalmazandó az uniós jog, illetve a belső jog alapján behajtott adók visszatérítésére vonatkozó igényekre (lásd a C-231/96. sz. Edis-ügyben 1998. szeptember 15-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-4951. o.] 39. pontját és a C-260/96. sz. Spac-ügyben 1998. szeptember 15-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-4997. o.] 23. pontját, valamint a C-216/99. és C-222/99. sz., Prisco és CASER egyesített ügyekben 2002. szeptember 10-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6761. o.] 70. pontját).
- 42 Továbbá az elévülési idők rendeltetése általában véve az, hogy biztosítsák a jogbiztonságot, amely egyaránt védi az adóalanyt és az érintett közigazgatást (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Edis-ügyben hozott ítélet 35. pontját, és a C-367/09. sz., SGS Belgium és társai ügyben 2010. október 28-án hozott ítélet [EBHT 2010., I-10761. o.] 68. pontját). A Bíróság úgy ítélte meg továbbá, hogy a tényleges érvényesülés elve nem sérül a magánszemélyekhez viszonyítva az adóhatóság tekintetében állítólagosan kedvezőbb hatályos nemzeti elévülési idő okán (lásd ebben az értelemben a C-95/07. és C-96/07. sz. Ecotrade-ügyben 2008. május 8-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-3457. o.] 49–54. pontját).

- 43 Ugyanakkor a tényleges érvényesülés elve nem érvényesül, ha a Goossens vállalkozások nem lennének jogosultak az érintett díj visszatéríttetésére az ötéves határidőn belül, sem pedig az említett határidő lejártát követően F. Bosschaert által az említett vállalkozásokkal szemben érvényesített, a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére irányuló igény nyomán fellépni az állam ellen, ami azt eredményezné, hogy az állam részére fizetendő díjak jogalap nélküli kifizetésének következményei csak a közvetítő vállalkozásokat sújtánák.
- 44 Mindemellett az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróság szerint és a belga kormány írásbeli észrevételeiben foglalt állításával ellentétben, ha a Goossens vállalkozásokat köteleznék a jogalap nélküli díjak F. Bosschaert számára történő visszatérítésére, az előbbiek visszakövetelhetnék ezeket az összegeket az államtól, nem a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére irányuló állam elleni igényt érvényesítve, mivel az ilyen igény a fenti okokból a különleges ötéves elévülési idő szerint már elévült volna, hanem a polgári jogi követeléshez kapcsolódó helytállás iránti igény révén. Ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság szerint a Goossens vállalkozások által 2007. november 21-én a Belgische Staat-tal szemben érvényesített helytállás iránti igények nem évültek el.
- 45 Következésképpen azt kell válaszolni a C-96/10. sz. ügyben feltett második kérdésre, hogy az uniós joggal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az alapügy körülményei között a magánszemélynek hosszabb időt biztosít az adó azon magánközvetítőtől való visszakövetelésére, akinek az adót jogalap nélkül befizette, és aki az adót az előbbi magánszemélytől az állam javára beszedte, míg ha e magánszemély ezen adót közvetlenül az államnak fizette volna meg, e magánszemély igényére rövidebb elévülési idő vonatkozott volna, amely eltér a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére irányuló igényekre vonatkozó általános szabályoktól, feltéve hogy a közvetítőként eljáró magánszemélyeknek ésszerű idő áll rendelkezésére, hogy hatékonyan visszakövetelhessek az államtól a más magánszemélyek javára estelegesen kifizetett összegeket.

A C-89/10. sz. ügyben feltett második kérdésről és a C-96/10. sz. ügyben feltett harmadik kérdésről

- 46 E kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az alapügy körülményei között, amennyiben a Bíróság előzetes döntéshozatalra utalás alapján hozott ítéletben megállapítja a nemzeti szabályozás visszaható hatályának összeegyeztethetlenségét az uniós joggal, annak van-e hatása a nemzeti jog által az állammal szembeni követelések tekintetében megállapított elévülési idő kezdő időpontjára.
- 47 Először is pontosítani kell, hogy – amint azt a főtanácsnok az indítványa 55. pontjában megállapította – az elévülési idő kezdete meghatározásának kérdése főszabály szerint a nemzeti jog alá tartozik. Ugyanis az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az uniós jog megsértésének Bíróság általi esetleges megállapítása főszabály szerint nem érinti az elévülési idő kezdetének időpontját (lásd a fent hivatkozott Iaia és társai ügyben hozott ítélet 22. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 48 Másodszor az alapeljárás felpereseinek állításával ellentétben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely előzetes döntéshozatali kérdésben hozott ítélet nem konstitutív, hanem tisztán deklaratív jellegű, következésképpen annak hatásai főszabály szerint az értelmezett szabály hatálybalépésének napjára visszamenőleg érvényesülnek (lásd a C-2/06. sz. Kempter-ügyben 2008. február 12-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-411. o.] 35. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 49 Az elévülési idő kezdetének időpontját illetően igaz, hogy a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a mulasztó tagállam az irányelv szabályszerű átültetéséig nem hivatkozhat a valamely magánszemély által az ezen irányelvben meghatározott, ráruházott jogok védelme iránt ellene benyújtott kereset elkészettségére, hiszen a nemzeti jog szerinti keresetindítási határidő csak ettől az időponttól kezdődhet (lásd a C-208/90. sz. Emmott-ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet [EBHT 1991., I-4269. o.] 23. pontját).

- 50 Mindazonáltal a fent hivatkozott Emmot-ügyben hozott ítéletet követő állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság elismerte, hogy a mulasztó tagállam a benyújtott keresetek vonatkozásában még akkor is hivatkozhat kifogásként a jogvesztésre, ha a kereset benyújtásának időpontjáig a szóban forgó irányelvet még nem ültette át helyesen, mivel álláspontja szerint a fent hivatkozott Emmott-ügyben szereplő megoldást az ezen ügy különleges körülményei igazolták, amelyben a jogvesztő jelleg ahhoz vezetett, hogy az alapeljárás felperese a valamely irányelv szerinti jogának érvényesítésére irányuló valamennyi lehetőségtől meg volt fosztva (lásd a fent hivatkozott Iaia és társai ügyben hozott ítélet 19. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 51 E tekintetben a Bíróság pontosította, hogy csak akkor ellentétes az uniós joggal, hogy valamely nemzeti hatóság kifogásként ésszerű elévülési idő elteltére hivatkozzon, ha – magatartása okán – ő maga okozta a kereset benyújtásának elkésztését, megfosztva ily módon az alapeljárás felperesét attól, hogy valamely uniós irányelv szerinti jogait a nemzeti bíróságok előtt érvényesíthesse (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Barth-ügyben hozott ítélet 33. pontját és a fent hivatkozott Iaia és társai ügyben hozott ítélet 21. pontját).
- 52 Az alapügyekben a kérdést előterjesztő bíróság szerint az elévülési idő 1998. január 1-jén kezdődött és 2002. december 31-én járt le, míg a fent hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítéletet csak 2003. október 21-én hirdették ki, azaz jóval a különleges ötéves elévülési idő letelte után. Mindazonáltal az, hogy az elévülési idő kezdeteként 1998. január 1-jét határozták meg, nem fosztotta meg teljesen az érdekelt személyeket attól, hogy a nemzeti bíróságok előtt érvényesíthessék az uniós jog szerinti jogaikat, amint azt a fent hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyekben a belga bíróságok előtt indított bírósági keresetek bizonyították.
- 53 A fenti megfontolásokra tekintettel azt kell válaszolni a C-89/10. sz. ügyben feltett második és a C-96/10. sz. ügyben feltett harmadik kérdésre, hogy az alapügy körülményei között, amennyiben a Bíróság előzetes döntéshozatalra utalás alapján hozott ítéletben megállapítja a szóban forgó nemzeti szabályozás visszaható hatályának összeegyeztethetlenségét az uniós joggal, annak nincs hatása a nemzeti jog által

az állammal szembeni követelések tekintetében megállapított elévülési idő kezdő időpontjára.

A költségekről

- ⁵⁴ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **Az uniós joggal nem ellentétes az alapügy körülményei között a nemzeti jogrendben az állammal szembeni követelésekre előírt ötéves elévülési idő alkalmazása az uniós joggal összeegyeztethetetlen „vegyes támogatási és adózási rendszer” alapján kivetett adók visszatérítésére irányuló igényekre.**
- 2) **Az uniós joggal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az alapügy körülményei között a magánszemélynek hosszabb időt biztosít az adó azon magánközvetítőtől való visszakövetelésére, akinek az adót jogalap nélkül befizette, és aki az adót az előbbi magánszemélytől az állam javára beszedte, míg ha e magánszemély ezen adót közvetlenül az államnak fizette volna meg, e magánszemély igényére rövidebb elévülési idő vonatkozott volna, amely eltér a jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelésére irányuló igényekre vonatkozó általános szabályoktól, feltéve hogy a közvetítőként**

eljáró magánszemélyeknek ésszerű idő áll rendelkezésére, hogy hatékonyan visszakövetelhessék az államtól a más magánszemélyek javára estelegesen kifizetett összegeket.

- 3) Az alapügy körülményei között, amennyiben a Bíróság előzetes döntéshozatalra utalás alapján hozott ítéletben megállapítja a szóban forgó nemzeti szabályozás visszaható hatályának összeegyeztethetlenségét az uniós joggal, annak nincs hatása a nemzeti jog által az állammal szembeni követelések tekintetében megállapított elévülési idő kezdő időpontjára.**

Aláírások